

กำเนิดและพัฒนาการของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458 - 2484

นางสาว มลิวรรณ รัชชวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-971-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12 พ.ย. 2546

I 2008-2 563

THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF HAT YAI, 1915 - 1941

MISS MALIWAN RUKWONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

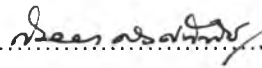
Academic Year 2000

ISBN 974-13-971-6

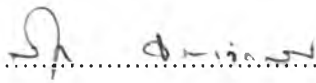
หัวข้อวิทยานิพนธ์   กำเนิดและพัฒนาการของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458-2484
โดย   นางสาวมลิวรรณ รักษ์วงศ์
สาขาวิชา   ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   อาจารย์รัชณี กัลยาณคุณาวุฒิ

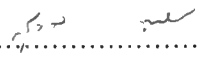

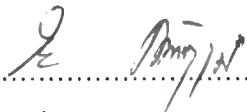
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

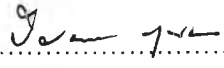
.... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์)

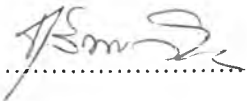
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. สูด จอนเจดสิน)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์รัชณี กัลยาณคุณาวุฒิ)

.... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยนาท บุนนาค)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีพร วิรุณหะ)

มลิวรรณ รัชชวงศ์ : กำเนิดและพัฒนากการของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458 - 2484. (THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF HATYAI, 1915 – 1941) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ. รัชณี กัลยานคุณาวุฒิ, 213 หน้า. ISBN 974-13-971-6.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกำเนิดและพัฒนากการของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ.2458 – 2484 โดยใช้ปี พ.ศ.2458 เป็นปีดำเนินการศึกษา เนื่องจากในปีดังกล่าวเป็นช่วงที่เส้นทางรถไฟสายใต้สร้างผ่านมาถึงชุมชนหาดใหญ่ และได้ส่งผลกระทบต่อให้ชุมชนหาดใหญ่ ซึ่งในอดีตเป็นเพียงชุมชนเล็ก ๆ สามารถพัฒนาตนเองจนกลายเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าระหว่างหัวเมืองภาคใต้ฝั่งตะวันออกและหัวเมืองมลายู

ผลจากการศึกษาพบว่าในช่วงก่อนหน้าเส้นทางรถไฟสายใต้จะสร้างผ่านมาถึง สภาพเศรษฐกิจชุมชน หาดใหญ่ยังคงเป็นแบบพออยู่พอกิน โดยราษฎรจะทำการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ตลอดจนทำหัตถกรรมบางอย่างเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนทางด้านการค้าขายและการแลกเปลี่ยนสินค้าอยู่ในวงจำกัดเพียงสินค้าไม่กี่ชนิดที่มีความจำเป็นสำหรับใช้ในครัวเรือน ซึ่งไม่สามารถผลิตได้เอง ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงดังกล่าวมีข้อจำกัดอยู่ที่จำนวนประชากรซึ่งมีจำนวนน้อย ประกอบกับเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก อย่างไรก็ตามภายหลังจากเส้นทางรถไฟสร้างผ่านมาเป็นเหตุให้ชาวจีนจากที่ต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งเพื่อประกอบธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะการค้าแร่ดีบุกและยางพารา ซึ่งกำลังเป็นสินค้าที่ต้องการของตลาดโลกขณะนั้น มีผลทำให้สภาพเศรษฐกิจของหาดใหญ่เริ่มพัฒนาจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า โดยมีพ่อค้าชาวจีนเป็นผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่ชาวบ้านดั้งเดิมบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนประกอบอาชีพ เช่น ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำสวนยางและเป็นลูกจ้างของชาวจีน จากการขยายตัวทางการค้าดังกล่าวเป็นปัจจัยทำให้หาดใหญ่เติบโตขึ้นเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจทางภาคใต้อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2484 ซึ่งการพัฒนาเมืองหาดใหญ่ต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา

ภาควิชา ประวัติศาสตร์ .....ลายมือชื่อนิสิต..... สิวรรณ รัชชวงศ์

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ .....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2543

4280166022 : MAJOR HISTORY

KEY WORD : HAT YAI, EMERGECE , DEVELOPMENT, 1915-1941

MALIWAN RUKWONG : THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF HAT YAI, 1915-1941.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUWADEE THANAPRASITPATANA, Ph.D., THESIS

COADVISOR : RATCHANEE KANRAYANKUNAWUT. 213 pp. ISBN 974-13-971-6.

This thesis studies the emergence and development of the city of Hat Yai during 1915-1941, starting from 1915 whereby the southern railway reached Hat Yai. The arrival of railroad considerably changed Hat Yai from a small community to be a commercial centre which linked east-coast towns with west-coast and some Malay towns.

The study reveals that before the railway was built to Hat Yai, the economy of the community was self-sufficient. The economic mainstay of villagers lay in raising cattle or producing handicraft just enough to survive. Regarding commercial activities, they adopted barter system only to exchange small numbers of goods which they were not able to produce. The small scale of its economy was the result of a limited number of inhabitants and inconvenience of transportation. However, the completion of railway construction at Hat Yai in 1915 allowed Chinese people from different places to settle down and undertake their business in Hat Yai. Tin and rubber trading, which saw an increasing demand in world market during that period significantly affected the economy of Hat Yai which eventually transformed itself from self-sufficient economy to commercial one in which Chinese traders took control. Under new economic circumstances, villagers turned themselves to be small vendors, rubber plantation workers or employees of Chinese businessmen. Increasing trading activities allowed Hat Yai to continuously become an important commercial centre of the southern part of Thailand until the year 1941, when the development of Hat Yai experienced a halt after the Asia-Pacific war broke out.

Department ..... History
Field of study ..... History
Academic year 2000

Student's signature..... *Maliwan Rukwong*
Advisor's signature..... *Suwadee T. Patana*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากท่านผู้มีพระคุณหลายท่านซึ่งผู้เขียนขอจารึกนามไว้ ณ ที่นี้ด้วยความสำนึกในพระคุณ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอ.รัชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้อุทิศเวลาให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดแก่ผู้เขียนด้วยความเมตตาและเต็มใจทุกครั้ง และยิ่งกว่านั้นสำหรับความหวังดี ความเมตตากรุณาและความช่วยเหลืออย่างจริงใจที่ใครก็ให้ใครไม่ได้ อย่างสมบูรณ์นอกจากแม่จะพึงให้กับลูก คือ สิ่งที่คุณเขียนได้รับอย่างสม่ำเสมอจาก รศ. ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา ผู้เขียนยอมรับว่ากำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ผู้เขียนได้รับความสนับสนุนจากอาจารย์อย่างเต็มที่ จนทำให้ผู้เขียนมีกำลังใจและอดทนเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ ซึ่งผู้เขียนไม่เคยอดทนอะไรได้นานเท่าครั้งนี้มาก่อนในชีวิต ทำให้ผู้เขียนซาบซึ้งในความเมตตาที่ได้รับจากอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ส่วนในระยะเริ่มแรกของการเขียนวิทยานิพนธ์ผู้เขียนได้รับความเมตตาและคำแนะนำที่มีคุณค่าจาก ศ. ดร. ปิยนารถ บุณนาค เป็นอย่างดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย เป็นเงินจำนวน 6,675 บาท

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างเป็นกันเอง โดยเฉพาะคุณก๊ี้ จิระนคร ที่ได้เอื้อเฟื้อรูปภาพเก่าและหนังสือเกี่ยวกับประวัติเมืองหาดใหญ่

ขอขอบพระคุณพี่เบิ้ม พี่อุ้น ที่เสียสละเวลาพาไปสัมภาษณ์ผู้ที่เคยทำเหมืองแร่ที่ตำบลน้ำน้อย ขอขอบพระคุณพี่รุณ น้ำเรียม น้ำรุญ ที่คอยเป็นธุระพาไปสัมภาษณ์บุคคลและคอยขับรถรับส่งเวลาไปสัมภาษณ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ขอขอบพระคุณพี่ติ่ม พี่ชาติรี พี่เปี้ยว ที่เสียสละเวลาพาไปสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ทำสวนยางที่อำเภอสะเดา

ขอขอบใจเพื่อนร่วมรุ่นปี 42 โดยเฉพาะ แจน เทอด บอล แมน ยอด เพื่อนที่กล่าวมาทั้งหมดล้วนเป็นมิตรที่ดีที่สุดเท่าที่จะหาได้ในยามคับขัน ขอขอบคุณพินิต พี่อิม และพี่ชาติไม่ได้ คือ ขอขอบใจปู ที่คอยเป็นห่วงเป็นใยและให้ความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ด้วยความมีน้ำใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณแม่และพี่ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องช่วยค้นคว้าข้อมูล สนับสนุนทางการเงิน รวมทั้งการรอคอยความสำเร็จของผู้เขียนตลอดมาอย่างใจจดใจจ่อ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงเพราะท่านคือกำลังใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนผัง.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
แนวคิดสำคัญของการศึกษา.....	4
วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
ปัญหาและข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. สภาพโดยทั่วไปของชุมชนหาดใหญ่.....	7
2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนหาดใหญ่.....	7
2.1.1 ที่มาของชื่อหาดใหญ่.....	7
2.1.2 ชุมชนหาดใหญ่.....	12
2.2 สภาพเศรษฐกิจของหาดใหญ่.....	28
2.2.1 ลักษณะการผลิตของชุมชนหาดใหญ่.....	28
2.2.2 การค้าขายแลกเปลี่ยน.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. กำเนิดและพัฒนาการเมืองหาดใหญ่.....	49
3.1 การก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายใต้.....	49
3.1.1 สาเหตุของการก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายใต้.....	50
3.2 ผลของการสร้างทางรถไฟสายใต้ต่อการเกิดเมืองหาดใหญ่.....	72
3.2.1 การเข้ามาตั้งหลักแหล่งของผู้คนจากต่างถิ่น.....	76
3.2.2 การขยายตัวและการเติบโตของชุมชนเมือง.....	94
3.2.3. ผลกระทบของการเกิดเมืองต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน.....	122
4. พัฒนาการทางเศรษฐกิจของเมืองหาดใหญ่.....	127
4.1 การขยายตัวทางการค้า.....	127
4.2 สินค้าออกสำคัญ.....	145
4.2.1 การค้าดีบุก.....	145
4.2.2 การค้ายางพารา.....	147
4.2.3 การค้าสัตว์.....	157
4.3 ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อเมืองหาดใหญ่.....	162
5. บทสรุป.....	171
รายการอ้างอิง.....	174
ภาคผนวก	195
ภาคผนวก ก.....	196
ภาคผนวก ข.....	206
ประวัติผู้เขียน.....	213

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ภาพถ่ายพระเสนา่หมมนตรี (ซิ่น สุนทรหงส์).....	78
2. ภาพถ่ายพระยาอรรณทระวีสุนทร.....	81
3. ภาพถ่ายขุนนิพนธ์จันนคร (เจียกี้ซี).....	89
4. ภาพถ่ายซึกิมหยง ฉัยยากุล.....	91
5. ภาพถ่ายตึกยิบอินซอยตึกหลังแรกของเมืองหาดใหญ่.....	96
6. ภาพถ่ายตึกชิโนโปรตุกีส.....	97
7. ภาพถ่ายเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2467.....	101
8. ภาพถ่ายเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2474.....	110
9. ภาพป้ายหน้าร้านที่เขียนเป็นภาษาจีน.....	105
10. ภาพนายแพทย์อินเดียที่เข้ามาเปิดคลินิกรักษาโรคที่หาดใหญ่.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงรายได้ที่รัฐคาดว่าจะได้รับจากการเปิดเส้นทางรถไฟสายใต้ เมื่อเปิดบริการตลอดสาย.....	60
2. แสดงการเปรียบเทียบรายได้ที่รัฐคาดว่าจะได้รับกับรายได้จริงจากการเปิดเส้นทางรถไฟสายใต้.....	61
3. แสดงกำหนดการก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายใต้จากเพชรบุรีถึงระแงะ.....	68
4. แสดงการเปิดเดินรถไฟสายใต้แต่ละตอน.....	70
5. แสดงบัญชีสำมนครไว้ในเขตเทศบาลขนาดใหญ่ พ.ศ.2478.....	119
6. แสดงปริมาณสินค้าที่ได้ส่งออกจากสถานีขนาดใหญ่ พ.ศ.2461 – พ.ศ.2481.....	128
7. แสดงปริมาณสินค้าที่รับเข้าจากสถานีรถไฟขนาดใหญ่ พ.ศ.2461 – พ.ศ.2481.....	129
8. แสดงรายรับของสถานีต่าง ๆ ในเส้นทางรถไฟสายใต้.....	137
9. แสดงสินค้าต่าง ๆ ที่ส่งออกและรับเข้าที่สถานีรถไฟขนาดใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2461 – พ.ศ.2481.....	138
10. แสดงจำนวนสินค้าที่สถานีขนาดใหญ่และรับผ่านป่าดงเบงชาร์ท.....	142
11. แสดงมูลค่าการค้าสัตว์มีชีวิตส่งออกและรับเข้าที่สถานีขนาดใหญ่.....	159

สารบัญแนมผัง

ภาพที่	หน้า
1. แนมผังแสดงที่ตั้งชุมชนเดิมของเมืองหาดใหญ่.....	16
2. แนมที่แสดงเส้นทางคมนาคมทางบกและทางน้ำ.....	45
3. แนมที่แสดงเส้นทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปสิงคโปร์ และมาเลเซีย.....	67
4. แนมที่แสดงการเปิดเดินรถไฟสายใต้แต่ละตอน.....	71
5. แนมผังแสดงเส้นทางรถไฟจากหาดใหญ่แยกไปทิศต่าง ๆ.....	74
6. แนมผังแสดงสถานีอยู่ตะเภาและสถานีหาดใหญ่.....	75
7. แนมผังแสดงการถือครองที่ดินของบุคคลต่าง ๆ.....	93
8. แนมผังแสดงถนนสายหลักในเมืองหาดใหญ่.....	104
9. แนมผังแสดงเขตเทศบาลตำบลหาดใหญ่.....	121
10. แนมที่แสดงแหล่งแร่และการทำสวนยางในอำเภอหาดใหญ่.....	154